

of goods and services (goods and services that have a military purpose, or may be used for military purposes), which are international and national restrictions. The practical significance of the results is the definition of export controls, as an important component of international security regime, can significantly affect the dynamics and economic performance, international trade, investment activity. The scientific novelty of the research lies in the assumption that increase of restrictions in the field of export control (setting restrictions, expanding the lists of goods, the introduction of additional administrative procedures, etc.) leads to inhibition of the economic activity. Conversely, easing restrictions can lead to stimulation of economic activity. Therefore, the use of export controls as a tool of foreign economic activity should be enough "cautious", take into account the geo-political, military and economic aspects. Further research will be aimed at assessing the impact of changes in export control regimes on the dynamics of export activity.

Keywords: control, export controls, economic research, management, foreign trade, foreign economic policy.

Одержано 21.01.2017 р.

УДК 332:631.1

Паляничко Ніна Іванівна,
к.е.н., старший науковий співробітник,
Національна академія аграрних наук України

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ У ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННІ

Метою статті є вивчити сучасний стан і роль інвестицій для розвитку аграрного сектора України як ключової складової забезпечення збалансованого рівня використання земель сільськогосподарського призначення та визначити еколого-економічні показники ефективності їх залучення. Методи: аналізу й синтезу, абстрактно-логічний, статистичного аналізу, графічний. Обґрунтовано роль інвестиційної діяльності у розв'язанні проблеми досягнення збалансованого рівня землекористування у сільськогосподарському секторі економіки України. Продемонстровано, що існуючі обсяги та напрями використання фінансових надходжень у сектор сільського господарства не забезпечують досягнення збалансованого рівня землекористування. Існуючі підходи ведення рослинництва спрямовані на підвищення рентабельності агропідприємств за рахунок використання природньої родючості ґрунтів, що несе загрозу рівню агроекологічної та продовольчої безпеки. Інтеграція інтересів екології та економіки дозволить вирішити проблему пошуку компромісу між забезпеченням прийнятного рівня рентабельності і агроекологічної безпеки регіонів всіх таксономічних рівнів. Тобто, якщо кошти витрачено раціонально і заходи впроваджено згідно науково-обґрунтованих технологічних вимог, то з високим рівнем ймовірності можна очікувати позитивного відгуку стану ґрунтів. Виходячи з таких передумов, запропоновано систематизацію обраного переліку показників якісного стану ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення у якості індикаторів ефективності використання інвестиційних ресурсів. Інтегральними показниками, крім просторово-територіальної структури земельних угідь та структури посівних площ сільськогосподарських культур сівозмін, виступають бездефіцитний баланс гумусу і поживних речовин, рівень забруднення. Цей аспект є новим поглядом на удосконалення еколого-економічного механізму забезпечення збалансованого рівня землекористування та має потенціал щодо практичного використання для впровадження державної програми охорони земель. Водночас впровадження такої програми вимагає фінансового забезпечення, а відтак і механізмів контролю виконання робіт та системи індикаторів ефективності залучення коштів, у якості яких можна розглядати результуючий стан використання земель сільськогосподарського призначення.

Ключові слова: збалансоване землекористування, агроекологічна безпека, ґрунти, землі сільськогосподарського призначення, ефективність використання інвестиційних ресурсів

ВСТУП

Постановка проблеми. Досягнення збалансованого рівня використання земель, і сільськогосподарського призначення у тому числі, залежить не лише від обсягів, а і від ефективності використання інвестиційних ресурсів в сферу агровиробництва. Адже тенденції екстенсивного використання земель в умовах нехтування принципами

їх охорони спричинили багато складних проблем, зокрема знецінення принципів збалансованого землекористування обумовило дисбаланс структури інвестицій в Україні гіпертрофічним фінансуванням пріоритетних галузей. Наразі постає необхідність розв'язання проблеми залучення фінансових ресурсів у галузь сільського господарства, і найбільш гостро стоїть проблема пошуку компромісів між збереженням рівня рентабельності процесу виробничої діяльності

агropідприємств на тлі відновлення і збереження родючості ґрунтів та забезпечення прийнятної рівня агроекологічної безпеки регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем оптимізації використання земельно-ресурсного потенціалу як територіального базису організації сільськогосподарського виробництва присвячено роботи І. К. Бистрякова, Д. С. Добряка, В. Т. Гриневецького, Н. А. Макаренка, Б. С. Носко, О. Г. Тараріка, О. І. Фурдичка та ін. Теоретичні й прикладні аспекти залучення та економічної оцінки інвестицій досліджено в наукових працях відомих учених: А. П. Гайдучього, В. М. Гейця, М. Я. Дем'яненка, С. М. Кваші, М. І. Кісіля, Г. М. Підлісецького, П. Т. Саблука та інших. Незважаючи на певний науковий доробок, організаційно-економічні аспекти залучення інвестицій як складової в забезпеченні збалансованого рівня сільськогосподарського землекористування та еколого-економічні показники ефективності їх використання потребують додаткового вивчення.

Постановка завдання (мета статті). Метою статті є вивчення сучасного стану і ролі інвестицій в аграрний сектор України як ключової складової

забезпечення збалансованого рівня використання земель сільськогосподарського призначення та визначення еколого-економічних показників ефективності їх використання.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

За умов сучасної економічної кризи, як для регіонів будь-якого таксономічного рангу, так і для підприємств аграрного сектору економіки України, однією з головних проблем є залучення інвестиційних ресурсів. Наявність фінансових інвестицій призводить до покращення всіх результатів процесу сільськогосподарського виробництва як соціального, так і технологічного, а врешті і еколого-економічного характеру. Не є виключенням і використання земель. Досягнення збалансованого рівня землекористування потребує тривалих інвестиційних надходжень у значних обсягах та прямо чи опосередковано, впливає на решту сторін життєдіяльності.

Про глибину інвестиційної кризи і інвестиційну ємність аграрного сектору свідчить і структура загальних фінансових витрат у галузі (рис. 1).

*враховано у категорії «Матеріальні витрати, які враховані в собівартості продукції»

Рис. 1. Структура витрат на виробництво сільськогосподарської продукції в сільськогосподарських підприємствах (відсотків)

Джерело: авторська розробка на основі даних [1]

Найбільшу частку у структурі витрат на виробництво сільськогосподарської продукції за весь період спостережень займають матеріальні витрати, за рахунок яких формується собівартість продукції, і тенденція до зростання їх частки лишається стабільною. Так, якщо станом на 1990 р. на вказану категорію витрат припадало 49,4% від загальних обсягів надходжень на виробництво у агросекторі, то у 2010 р. цей параметр становив вже 69%, а у 2015 – 74%, тобто прогрес становить більш як 33,6%. Такий

ріст пояснюється ростом цін, перш за все на паливе і мастильні матеріали, частка яких у структурі витрат зросла найбільше – майже у 4 рази, мінеральні добрива, на які припадало лише 9% у 1990 р., у 2015 р. вже складала чверть, тобто зросла майже у 3 рази. Також зросли витрати на оплату послуг і робіт, що виконані сторонніми організаціями на 68%, на запасні частини зросла – на 39%. Натомість відбувається скорочення витрат на соціальні заходи у 2,6 рази, електроенергію та паливо у 1,5 та 2,6 разів, відповідно. Сума

амортизації основних засобів зменшилася з 9,8 до 5,4%. Нинішня матеріально-технічна база сільськогосподарського виробництва є надмірно спрацьованою й продовжує високими темпами деградувати. Знос техніки, необхідної для виконання основних технологічних операцій, щорічно істотно випереджає темпи оновлення. Наряду з фактором високого рівня зносу, показником рівня інвестицій є динаміка кількості сільськогосподарських машин та обладнання, табл. 1.

Як видно з табл. 1, всі показники наявності сільськогосподарської техніки як для рослинницької, так і тваринницької галузей показують стабільне скорочення. Збільшення спостерігається лише для обладнання, що пов'язано з поливом земель, хоча наявність дощувальних машин скоротилась за період 2010-2013 роки лише менш, як на 3%, проте машин і пристроїв для поливу збільшилось більш як на 61%, водяних насосів і насосних станцій на 44% [1]. За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України 90% існуючих зернозбиральних комбайнів і тракторів вичерпали свій технічний ресурс, при цьому фактичні терміни експлуатації більшості основних засобів у 2-2,5 рази перевищують нормативні. Рівень зношення тракторів перевищує 70%, комбайнів – 75-98%. Списання техніки

у 10 разів перевищує її придбання [3]. Як наслідок, навантаження на працюючу техніку у 3-7 разів більші, ніж відповідний показник у розвинених країнах, що своєю чергою, сприяє прискоренню процесів зношування технічного ресурсу парку сільськогосподарських машин.

Слід відмітити, що найбільше скорочення витрат спостерігається за статтею «корми» з 1990 р. (у понад 9 разів), що у комплексі зі скороченням кількості установок та агрегатів для доїння корів (майже у 6 разів, табл. 1) говорить про стабільність скорочень поголів'я великої рогатої худоби (ВРХ). Зазначені результати аналізу свідчать про зростання антропогенного тиску на агроєкосистему, про незбалансований спосіб ведення землекористування, адже поголів'я ВРХ постійно скорочується, що є важливим чинником збереження родючості земель. Збільшення обсягів внесення мінеральних видів добрив не може кардинально покращити агрохімічні показники ґрунтів, оскільки науково обґрунтованим є комплексний підхід до технології удобрення, за умов якого необхідно поєднання органічної компоненти з мінеральною, а їх співвідношення і технологія внесення різняться залежно від багатьох параметрів (тип ґрунту, тип вирощуваної культури, рівень зволоження тощо).

Таблиця 1

Динаміка стану технічного оснащення сільськогосподарських підприємств України

Показник	1996	2000	2005	2010	2013	2015 ¹	+/- 2013 до 1996, %
Наявність тракторів, тис. шт.	441,7	318,9	216,9	151,3	146,0	127,9	-66,9
Потужність двигунів тракторів, тисяч кВт	28078	20611	14792	12557	12908	12033	-54,0
Наявність зернозбиральних комбайнів, шт.	85928	65240	47150	32750	30061	26735	-65,0
Наявність кукурудзозбиральних комбайнів, шт.	12040	7874	4750	2548	2009	1634	-83,3
Наявність бурякозбиральних машин, шт.	18334	12982	8478	4240	3037	2427	-83,4
Наявність установок та агрегатів для доїння корів, шт.	58723	33498	16783	10865	11195	10232	-80,9
Наявність енергетичних потужностей, тисяч кВт	100700	69777	46249	36739	43223	31020	-57,1
Забезпеченість енергетичними потужностями, кВт/100 га посівної площі	380	312	251	193	218	166	-42,6

¹Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя, дані за 2014-2015 рр. також без урахування частини зони проведення антитерористичної операції

Джерело: опрацьовано автором на основі даних [1]

Формування та визначення збалансованої структури матеріальних потреб сільськогосподарських товаровиробників, прогресивних засобів і методів їх задоволення потребує врахування екологічних аспектів землекористування. Інтеграція інтересів екології та економіки дозволить вирішити проблему пошуку компромісу між забезпеченням прийнятного рівня рентабельності агровиробництва і агроєкологічної безпеки регіонів всіх таксономічних рівнів. Шлях розв'язання окреслених проблем пролягає через перебудову виробничо-технічної бази галузі, оновлення парку сільськогосподарських машин та обладнання, що дасть змогу значно збільшити обсяги та ефективність виробництва екологічно чистої продукції.

Так, за даними Міністерства аграрної політики,

аграрний сектор України потребував станом на 2010 р. 250 млрд. грн. капіталовкладень для оновлення основних засобів виробництва, а за даними Державного комітету статистики України обсяги інвестицій у сільське господарство в цілому щорічно зростали від 11,6 млрд. грн. у 2010 р. до 18,6 млрд. грн. у 2013 р. та у 2015 це значення досягло позначки 30,1 млрд. грн. (у фактичних цінах). Для порівняння наведені значення займали від 6,1% у 1990 р. від загального підсумку капітальних інвестицій до 11% у 2015 р. [1], але ці кошти спрямовувались суто на виробничі проекти, а не на підвищення рівня агроєкологічної безпеки та охорону ґрунтів [2]. Фінансово-кредитні установи не зацікавлені у здійсненні інвестиційних операцій у захист навколишнього природного середовища, оскільки,

система амортизації не забезпечує умов простого відтворення основних фондів і потребує удосконалення інвестування у оборотні кошти.

Відсутність мотивації у господарюючих суб'єктів щодо природоохоронної діяльності не стимулює ощадливого ставлення до землі, адже на тлі загального скорочення площі сільськогосподарських угідь розподіл території між складовими її компонентами є свідченням незбалансованого землекористування. Скорочення площ буферних, з точки зору екологічної стійкості агроландшафтів, категорій землекористування, якими виступають перелоги та багаторічні насадження з одночасним розширенням площі ріллі, сприяє зниженню

загального рівня агроекологічної безпеки та збільшенню орнонепридатних ділянок. За даними Держгеокадастру зараз потребують консервації 1 млн 50 тис. га сільськогосподарських земель, з них деградованими являються 562,7 тис. га, малопродуктивними – 475,6 тис. га, техногенно забрудненими – 11,8 тис. га. Крім того, потребують рекультивзації майже 143 тис. га, поліпшення – 266,2 тис. га. Станом на 01.01.2016 р., консервація земель проведена лише на площі 85,3 тис. га (8,1% від потреби), заходи з поліпшення земель впроваджено тільки на 46,8 тис. га, що становить лише 17,5% площ від необхідних, з яких лише 26 тис. га припадає на ріллю), табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка здійснення заходів з охорони земель

Назва заходу	1995	2005	2010	2015
Рекультивовано земель, тис. га	8,4	2,1	0,5	0,1
Будівництво протиерозійних гідротехнічних споруд, км	157,8	15,2	8,5	0,2
Залужено деградованої і забрудненої ріллі, тис. га	12,8	6,3	1,0	0,2

Таким чином, існуючий спосіб ведення рослинництва націлений на отримання прибутків, здешевлення собівартості виробництва продукції і у підсумку, носить деструктивний вплив не лише на ґрунти, а спричинює динамічні негативні зміни у всіх компонентах ландшафту. Ситуація потребує прийняття управлінських рішень як на загальнодержавному рівні, так і на рівні регіонів, вплив яких у підсумку націлено на підвищення ефективності використання інвестиційних ресурсів у сільськогосподарському землекористуванні. У якості індикаторів ефективності використання коштів можна розглядати динаміку показників, які характеризують якість впровадження заходів, тобто, якщо кошти витрачено раціонально і заходи впроваджено згідно науково-обґрунтованих технологічних вимог у оптимальних обсягах, то з високим рівнем ймовірності можна очікувати позитивного відгуку стану ґрунтів. Всі показники, які пропонується розглядати у якості індикаторів рівня ефективності використання інвестиційних ресурсів у землекористуванні можна умовно поділити на групи:

1. Територіально-просторові:

- просторово-територіальна структура земельних угідь в межах регіону;
- структура посівних площ сільськогосподарських культур сівозмін та частка чистих парів у ній;
- частка ріллі на схилах крутизною 5-7 і більше градусів;
- частка площ ріллі з еродованими, малопродуктивними та деградованими ґрунтами;

2. Агрохімічні:

- бездефіцитний баланс гумусу та поживних речовин (азоту, фосфору, калію)
- частка зрошуваних земель у складі ріллі
- частка сильно кислих і кислих ґрунтів у складі ріллі
- частка ґрунтів у складі ріллі, забруднених важкими металами, залишками пестицидів і радіонуклідами

3. Фізико-хімічні:

- частка еродованих земель у складі ріллі (у першу чергу, сильно змитих і змитих);
- частка переуцільнених ґрунтів у складі ріллі

Оптимальним прийнято вважати співвідношення екологічно дестабілізуючих угідь (рілля) до стабілізуючих (природні кормові угіддя, ліси, водні об'єкти з водоохоронними зонами) на рівні одиниці, тобто розораність території України не повинна перевищувати 40-50% [6]. До категорії чинників просторово-територіальної структури організації рослинництва відноситься також співвідношення посівних площ культур у сівозмінах. Виведення з експлуатації малопродуктивних і деградованих земель сприятиме забезпеченню раціонального використання обмежених фінансових ресурсів, адже інтенсифікація землеробства передбачає нарощування обсягів врожаїв на родючих землях, де інвестиції у заходи зі збереження родючості є менш затратними. Важливим фактором відновлення і збереження родючості є розширення посівів бобових з одночасним скороченням до оптимального рівня частки просапних культур та площ чистих парів. Скорочення площі ріллі має відбуватись через заліснення схилів крутизною понад 7 та залуження схилів 5-7 із сильно еродованими ґрунтами.

Крім того, показниками ефективності використання інвестиційних ресурсів на впровадження комплексу науково-обґрунтованих заходів забезпечення збалансованого рівня землекористування можна вважати показники агрохімічного і фізико-хімічного якісного стану ґрунтів. У цьому контексті інтегральними показниками виступають бездефіцитний баланс гумусу і поживних речовин, рівень забруднення. При цьому забезпечення прийнятного рівня рентабельності виробництва продукції рослинницької галузі, потребує запровадження прогресивних технологій з оновленням парком сільськогосподарської техніки, що забезпечить ріст врожайності з високими параметрами якості.

Ураховуючи високу природну, ресурсну,

інфраструктурну привабливість аграрного сектору України, оптимальний показник сільськогосподарського спрямування іноземних інвестицій в Україні може дорівнювати питомій вазі галузі у структурі валового продукту. Максимально можливий рівень залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор – 50-70 дол. США на одного сільського жителя в рік [4]. Отже, обсяги і структура іноземного інвестування аграрної економіки не відповідають її потребам. Така ситуація зумовлена обмеженим доступом іноземних компаній до власності на землю, дією тимчасового мораторію на продаж землі, неможливістю включення її до статутних фондів господарських товариств та обмеженістю застави землі. Одним з основних напрямів підвищення інвестиційної привабливості земельних відносин України є включення землі в економічний оборот.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Забезпечення збалансованого рівня землекористування є основою досягнення прийняттого рівня агроекологічної безпеки і потребує

впровадження широкомасштабної програми використання і охорони земель національного і регіонального рівнів. Водночас впровадження такої програми вимагає фінансового забезпечення, а відтак і механізмів контролю виконання робіт та системи індикаторів ефективності використання коштів. В такому контексті, у якості показників ефективності використання інвестиційних ресурсів на відтворення і збереження родючості ґрунтів, можна вважати результируючий стан використання земель сільськогосподарського призначення, що систематизовано за групами показників: якості територіально-просторової структури угідь та співвідношення посівних площ культур у сівозмінах категорій землекористування. Потребують подальшого опрацювання аспекти теоретико-методологічного обґрунтування практичного використання системи індикаторів ефективності використання інвестиційних ресурсів. Окреслені завдання загострюють актуальність відтворення служби охорони земель, яка забезпечить впровадження моніторингу не лише якісного стану ґрунтів, а і контролю за їх використанням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сільське господарство України. Статистичний збірник. 2014 / Державна служба статистики України. – Київ, 2015. – 379 с.
2. Аналітична записка щодо впровадження найбільш важливих інвестиційних проектів, які реалізуються в агропромисловому комплексі регіонів станом на 1 жовтня 2016 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/monitoring?nid=20665>.
3. Гайдуцький А. П. Інвестиційна привабливість ринку землі в Україні / А. П. Гайдуцький // Економіка АПК. – 2005. – № 8. – С. 125-131.
4. Гайдуцький А. П. Суперечності інвестиційних процесів в аграрному секторі України / А. П. Гайдуцький // Статистика України. – 2004. – № 3. – С. 61-66.
5. Рейтинг регіонів по виробництву валової продукції сільського господарства у 2016 році [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/monitoring?nid=18796>.
6. Національна доповідь про стан родючості ґрунтів України. – К.: ТОВ «ВИК-ПРИНТ», 2010. – 111 с.

Паляничко Ніна Івановна

ЭКОЛОГО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОКАЗАТЕЛИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИОННЫХ РЕСУРСОВ В ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАНИИ

Цель статьи – изучить современное состояние и роль инвестиций для развития аграрного сектора Украины как ключевой составляющей обеспечения сбалансированного уровня использования земель сельскохозяйственного назначения и определить эколого-экономические показатели эффективности их применения. Методы: анализа и синтеза, абстрактно-логичный, статистического анализа, графический. Обосновано роль инвестиционной деятельности в решении проблемы обеспечения сбалансированного уровня землепользования в сельскохозяйственном секторе экономики Украины. Продемонстрировано, что существующие объемы и направления использования финансовых поступлений в сектор сельского хозяйства не обеспечивают достижения сбалансированного уровня землепользования. Существующие подходы ведения растениеводства нацелены на повышение рентабельности агропредприятий за счет использования природного плодородия почв, что несет угрозу уровню агроэкологической и продовольственной безопасности. Интеграция интересов экологии и экономики позволит решить проблему поиска компромисса между обеспечением приемлемого уровня рентабельности и агроэкологической безопасности регионов всех таксономических уровней. Иначе, если средства использованы рационально и мероприятия внедрены согласно научно-обоснованным технологическим требованиям, то с высоким уровнем вероятности можно ожидать позитивного отзыва состояния почв. Исходя из таких предпосылок, предложено систематизацию определенного перечня показателей качественного состояния почв на землях сельскохозяйственного назначения в качестве индикаторов эффективности использования инвестиционных ресурсов. Интегральными показателями, кроме пространственно-территориальной структуры земельных угодий и структуры посевных площадей сельскохозяйственных культур севооборота, выступают бездефицитный баланс гумуса и питательных веществ, уровень загрязнения. Этот аспект является новым взглядом на усовершенствование эколого-экономического механизма обеспечения сбалансированного уровня землепользования и имеет потенциал практического

применения для имплементации государственной программы охраны земель. В тот же момент, внедрение такой программы требует финансового обеспечения, а значит и механизмов контроля выполнения работ и системы индикаторов эффективности привлечения средств, в качестве которых можно рассматривать итоговое состояние использования земель сельскохозяйственного назначения.

Ключевые слова: сбалансированное землепользование, агроэкологическая безопасность, почвы, земли сельскохозяйственного назначения, эффективность использования инвестиционных ресурсов.

Palianychko Nina I.

ECOLOGICAL AND ECONOMIC EFFICIENCY INDICATORS OF INVESTMENT IN LAND RESOURCES

The purpose is to examine the current state and role of investment for development of agrarian sector of Ukraine as a key component of ensuring sustainable use of agricultural land and determine the environmental and economic performance of their using. Methods: analysis and synthesis of abstract and logical, statistical analysis, graphic. The role of investment in solving the problems of achieving sustainable land use in the agricultural sector of Ukraine has been shown. It has been demonstrated that existing volumes and uses of financial income in the agricultural sector did not allow achieving the level of sustainable land use. Existing approaches to cropland is aimed at increasing the profitability of agricultural enterprises by natural soil fertility, which poses a threat level of agro ecological and food security. Integrating the interests of ecology and the economy will solve the problem of finding a compromise between ensuring an acceptable level of profitability and agricultural and ecological security for regions of all taxonomic levels. That is, if the money is spent rationally and measures are implemented under scientifically grounded technological requirements, then with high probability a positive response of soil can be expected. Based on these assumptions, the systematization of selected indicators list of soil quality on agricultural lands have been proposed as indicators of efficiency of investment resources. Integral indicators, in addition to spatial and territorial structure of the land and the structure of agricultural cropping rotation, are the non-deficit balance of humus and nutrients, the level of contamination. This aspect is a new approach to improving ecological and economic mechanism of ensuring sustainable land use and has potential for practical use for the implementation of the state program for land protection. At the same time, the implementation of such a program requires financial support, and then mechanisms for monitoring the performance of work and a system of indicators of the effectiveness of raising funds, which can be considered as the resultant state of use of agricultural land.

Key words: sustainable land use, agro ecological safety, soils, agricultural land, efficient use of investment resources.

Одержано 01.03.2017 р.